МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Ректор Херсонського державного університету

Олександр СПІВАКОВСЬКИЙ

«28» вересня 2026р.

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

Освітня програма Філологія (германські мови та літератури (переклад включно))
Спеціальність В11 Філологія
Спеціалізація В11.041 германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська
Галузь знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
Факультет філології, журналістики та мистецтв
Кафедра англійської філології та світової літератури імені професора Олега Мішукова
Курс 2, 3, 4

ПОГОДЖУЮ
Проректорка з навчальної та науково-педагогічної роботи

Дар'я МАЛЬЧИКОВА

«18» вересня 2026 р.

Івано-Франківськ – 2026

Програму розроблено:

1. Французовою К.С., к. філол. н., доценткою кафедри англійської філології та світової літератури імені професора Олега Мішукова, ХДУ
2. Хан О.Г., к. філол. н., доценткою кафедри англійської філології та світової літератури імені професора Олега Мішукова, ХДУ

Програму розроблено на основі освітньої програми «Філологія (германські мови та літератури (переклад включно))», затвердженої 25.06.2020 р. Вченою радою Херсонського державного університету.

В.о. декана факультету_____ Ірина ГОШТАНАР

Затверджено на засіданні кафедри англійської філології та світової літератури імені професора Олега Мішукова Протокол № 1 від «28» серпня 2026 р.

Завідувачка кафедри _____ Юлія КІЩЕНКО

Схвалено науково-методичною радою факультету філології, журналістики та мистецтв

Протокол №1 від «28» серпня 2026 р.

Голова ради _____ Ірина ГОШТАНАР

Керівниця навчального відділу _____ Вікторія ЯЦЕНКО
«18» вересня 2026 р.

ВСТУП

Практика є невід'ємним складником процесу підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та різновидом навчальних занять, що забезпечують якісну професійно-практичну підготовку здобувачів спеціальності В11 Філологія, які мають спеціалізацію «В11.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська».

Мета практики й зміст кожного етапу тісно взаємопов'язані й спрямовані на вирішення єдиного завдання – формування практичного досвіду щодо вирішення конкретних професійних задач. У період практики закладаються основи досвіду професійної діяльності, практичних умінь і навичок, професійних якостей особи фахівця. Цей етап значною мірою визначає професійне становлення майбутнього фахівця.

Професійна підготовка – багатофакторний процес, всі компоненти якого знаходяться між собою в складних взаємодоповнюючих і взаємозумовлених відносинах – це цілеспрямована діяльність, що представляє єдність змісту, структури, мети навчання і виховання, сукупність психологічних і моральних якостей особистості, знань, умінь, навичок, філологічних і педагогічних здібностей, набуття яких дає можливість формувати позитивну мотивацію здобувачів до майбутньої професійної діяльності, сприяє оволодінню ними необхідним обсягом загально-культурних, психолого-педагогічних і спеціальних знань, дозволяє викладати філологічні дисципліни й виконувати пошуково-дослідну і виховну роботу.

Практична підготовка здобувачів, які навчаються у Херсонському державному університеті, здійснюється шляхом проходження ними практики в закладах освіти, на підприємствах, в установах та організаціях згідно з укладеними закладами договорами або у його структурних підрозділах, що забезпечують практичну підготовку.

Політика щодо академічної доброчесності регламентується Положенням академічної доброчесності учасників освітнього процесу Херсонського державного університету.

Організація і проведення практичної підготовки здобувачів вищої освіти Херсонського державного університету регламентується такими документами:

1. Закон України «Про вищу освіту». https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text
2. Закон України «Про освіту». https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text
3. Кодекс законів про працю України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text 4. Положення про проведення практики здобувачів вищих навчальних закладів України, затверджене наказом Міністерства освіти України від 08.04.1993 № 93. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93#Text
5. Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 26.12.2017 № 1669. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0100-18#Text
6. Стандарти вищої освіти відповідних спеціальностей.
7. Положення про організацію освітнього процесу в Херсонському державному університеті від 02.09.2020 № 789-Д, Про введення в дію рішення вченої ради ХДУ від 29.01.2024 про внесення змін до Положення про організацію освітнього процесу в Херсонському державному університеті від 07.02.2024 №88-Д https://ksu24.kspu.edu/s/7ogSN
8. Про введення в дію рішення вченої ради ХДУ від 30.10.2023 про затвердження Положення про організацію та проведення практичної підготовки здобувачів вищої освіти у Херсонському державному університеті від 17.11.2023 № 521-Д. https://ksu24.kspu.edu/s/w34uF

9. Положення про академічну мобільність здобувачів вищої освіти Херсонського державного університету від 26.06.2020 № 592-Д.
https://ksu24.kspu.edu/s/y0Eb8
10. Положення про академічну доброчесність учасників освітнього процесу Херсонського державного університету від 06.04.2021 р. №419-Д. https://ksu24.kspu.edu/s/TSxs4
11. Про введення в дію рішення вченої ради ХДУ від 26.08.2024 про затвердження Порядку оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Херсонському державному університеті (наказ від 28.08.2024 № 410-Д) https://ksu24.kspu.edu/s/z9TMA
12. Навчальні плани спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців.
13. Робочі навчальні плани спеціальностей ХДУ.

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

У Національній доктрині розвитку освіти в Україні у XXI столітті визначено головну мету, яка полягає у створенні умов для особистісного розвитку та творчої самореалізації кожного громадянина України, формуванні покоління, здатного навчатися впродовж усього життя, створювати та розвивати цінності громадянського суспільства; здатності консолідації української нації, інтеграції України в європейський і світовий простір як конкурентоспроможної та процвітаючої держави. Велику роль у розв'язанні цих завдань відіграють професія вчителя та професія перекладача.

Метою практичної підготовки здобувачів спеціальності В11 Філологія є формування та розвиток професійного вміння приймати самостійні рішення в умовах професійної діяльності, оволодіння сучасними методами, формами організації праці у галузі обраної спеціальності.

Завдання практичної підготовки:

- закріплення й поглиблення знань із фахових і психолого-педагогічних дисциплін у процесі їхнього застосування під час розв'язання конкретних завдань навчального, виробничого або науково-дослідного характеру;
- створення ситуацій, що сприятимуть усвідомленню мовознавчих, літературознавчих, педагогічних процесів;
- вироблення навичок адаптації в колективі під час трудової діяльності;
- ознайомлення з сучасними формами, методами, прийомами організації праці у філологічній/перекладацькій та педагогічній галузях;
- формування практичних навичок самостійного виконання професійних завдань у реальних життєвих або виробничих умовах;
- виховання потреби у самоосвіті й професійному вдосконаленні;
- формування навичок науково-дослідної роботи під час збирання й вивчення мовознавчого та педагогічного матеріалів;
- закріплення навичок дотримання норм академічної доброчесності.

Практика здобувачів є невід'ємною складовою підготовки висококваліфікованих кадрів. Вона спрямована на закріплення теоретичних знань, отриманих здобувачами за час навчання, як загальних, так і фахових компетентностей за обраною спеціальністю.

Очікувані компетентності та ПРН

Код освітньої компоненти	Компоненти освітньої програми	ЗК	ФК (СК)	ПРН
ОК 21	Навчальна практика ІІ курс	ЗК 4; 6-10	ФК 5-7; 11, 16	ПРН 13. Аналізувати й інтерпретувати твори української та зарубіжної художньої літератури й усної народної творчості, визначати їхню специфіку й місце в літературному процесі (відповідно до обраної спеціалізації). ПРН 15. Здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів. ПРН 17. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання. ПРН 19. Мати навички участі в наукових та/або прикладних дослідженнях у галузі філології.
ОК 21	Навчальна практика ІІІ курс	ЗК 4; 6-10	ФК 5-7; 11, 16	ПРН 13. Аналізувати й інтерпретувати твори української та зарубіжної художньої літератури й усної народної творчості, визначати їхню специфіку й місце в літературному процесі (відповідно до обраної спеціалізації). ПРН 15. Здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів. ПРН 17. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання. ПРН 19. Мати навички участі в наукових та/або прикладних дослідженнях у галузі філології.

ОК 22	Виробнича практика IV курс	ЗК 3; 4; 6-9; 11	ФК 6; 8; 11	ПРН 1. Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та іноземною(ими) мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації. ПРН 5. Співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо. ПРН 6. Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих задач і проблем професійної діяльності. ПРН 8. Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мови (мов) і літератури (літератур), що вивчаються, і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності. ПРН 21. Володіти психолого-педагогічними та методичними основами навчального процесу та вміти їх застосовувати при викладанні іноземної мови.
ОК 22	Виробнича практика IV курс	ЗК 3; 4; 6-9; 11	ФК 6; 8; 11	ПРН 1. Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та іноземною(ими) мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації. ПРН 5. Співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо. ПРН 6. Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих задач і проблем професійної діяльності. ПРН 8. Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мови (мов) і літератури (літератур), що вивчаються, і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності. ПРН 21. Володіти психолого-педагогічними та методичними основами навчального процесу та вміти їх застосовувати при викладанні іноземної мови.

2. СТРУКТУРА ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ОПИС ПРАКТИК

Структура практичної підготовки

Код освітньої компоненти	Компоненти освітньої програми	Кількість кредитів ECTS	Форма Контролю	Опис, мета
ОК 21	Навчальна практика ІІ курс	6	Захист /диф. залік	Тривалість 4 тижні. **Мета** – розвиток комунікативної компетентності в писемному мовленні англійською мовою здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти як їхньої здатності здійснювати письмове спілкування у сфері особистої та професійної комунікації, застосовуючи знання, вміння, навички, стратегії і досвід роботи з іншомовним текстом і знання про особливості побудови письмових висловлювань у культурі мови, що вивчається. Розвиток комунікативної компетентності в писемному мовленні англійською мовою здобувачів як їхньої здатності здійснювати письмове спілкування у сфері особистої та професійної комунікації, застосовуючи знання, вміння, навички, стратегії і досвід роботи з іншомовним текстом і знання про особливості побудови письмових висловлювань у культурі мови, що вивчається.
ОК 21	Навчальна практика ІІІ курс	6	Захист /диф. залік	Тривалість 4 тижні. **Мета** – формування комплексу загальних і фахових компетентностей, необхідних для здійснення подальшої освітньої діяльності для здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» і професійної діяльності в закладах загальної середньої освіти. Практика забезпечує необхідний рівень професійної підготовки до науково-дослідної, науково-методичної, краєзнавчої, культурно-просвітницької діяльності. Формування комплексу загальних і фахових компетентностей, необхідних для здійснення подальшої освітньої діяльності для здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти і професійної діяльності в закладах загальної середньої освіти

ОК 22	Виробнича практика IV курс	12	Захист /диф. залік	І семестр, тривалість 8 тижнів. Практика складається з двох модулів: педагогічного (практика в ЗЗСО – 5 тижнів) та перекладацького (3 тижні). **Мета педагогічного модулю** – формування й поглиблення фахових компетентностей, відповідних практичних навичок, ознайомлення безпосередньо в школах з виробничим (освітнім) процесом, відпрацювання спеціальних умінь та навичок. **Мета перекладацького модулю –** підготовка здобувачів до виконання роботи професійного перекладача та отримання практичних навичок, пов'язаних з реалізацією різних видів перекладу (усного, письмового, послідовного, синхронного) у різних умовах комунікації (робота з групою, індивідуально, робота з текстами та документами різного рівня складності та спрямування, безпосередньо з клієнтом або за умов дистантної комунікації: телефон, Інтернет). Формування й поглиблення фахових компетентностей, відповідних практичних навичок, ознайомлення безпосередньо в школах з виробничим (освітнім) процесом, відпрацювання спеціальних умінь та навичок. Отримання здобувачами відповідного досвіду роботи перекладачем, на поглиблення теоретичних знань та розвиток практичних вмінь, розв'язання певних проблем, пов'язаних з ефективною перекладацькою діяльністю.
ОК 22	Виробнича практика IV курс	3	Захист /диф. залік	Поглиблення фахових компетентностей, необхідних для роботи перекладача та удосконалення практичних вмінь і навичок, пов'язаних з реалізацією різних видів перекладу

Графік практичної підготовки

Курс	**Семестр**	**Вид практики**	**Тривалість проведення тижнів**	**Форма навчання**	**База практики**	**Відповідальний підрозділ**

2	4	навчальна	4 4	денна форма заочна форма	кафедра англійської філології та світової літератури імені професора Олега Мішукова, ХДУ	кафедра англійської філології та світової літератури імені професора Олега Мішукова
3	6	навчальна	4 4	денна форма заочна форма	заклади загальної середньої освіти м. Херсон та інших міст України	кафедра англійської філології та світової літератури імені професора Олега Мішукова
4	7	виробнича	8 4	денна форма заочна форма	заклади загальної середньої освіти м. Херсон та інших міст України; відділ міжнародних ініціатив та проєктної діяльності ХДУ; кафедра англійської філології та світової літератури імені професора Олега Мішукова, ХДУ; бюро перекладів та інші установи, які потребують послуги перекладача	кафедра англійської філології та світової літератури імені професора Олега Мішукова; кафедра німецької та романської філології
4	8	виробнича	2 2	денна форма заочна форма	відділ міжнародних ініціатив та проєктної діяльності Херсонського державного університету	кафедра англійської філології та світової літератури імені професора Олега Мішукова; кафедра німецької та романської філології

Види завдань/робіт, критерії оцінювання та порядок нарахування балів з практики висвітлюється у робочих програмах практик.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Практична підготовка здобувачів спеціальності В11 Філологія організується та координується кафедрою англійської філології та світової літератури імені професора Олега Мішукова факультету філології, журналістики та мистецтв ХДУ. Практика здобувачів спеціалізації «В11.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська» здійснюється шляхом проходження ними практики: у структурних підрозділах університету, що забезпечують виконання програми практики; навчальних закладах м. Херсона та інших містах України; бюро перекладів та інших установах, які потребують послуги перекладача.

Практична підготовка може здійснюватися за такими формами проходження практики:

- очна;
- онлайн (дистанційна);
- змішана.

Організацію та проведення практичної підготовки здійснює декан факультету, керівник практик від факультету, завідувач кафедри. Відповідальність за виконання програми практики покладено на гаранта освітньої програми, керівників практик від університету та керівників від баз практики.

Основною діяльністю керівника практики від університету є:

- облік відвідування здобувачами протягом терміну практики;
- забезпечення виконання здобувачами програми практики;
- консультування здобувачів щодо підготовки та оформлення звітної документації, особливості оформлення виконаних завдань, доповіді тощо;
- подання звітної документації;
- аналізування виконання програм практики й доповідає про її підсумки на засіданнях кафедри;
- складання підсумкового звіту, який подається керівникові практики факультету.

Керівник практики від бази практики відповідальний за:

- проведення інструктажу з охорони праці: вступний і безпосередньо на робочому місці;
- надання здобувачам можливість користуватися матеріально-технічною базою й інформаційними ресурсами, необхідними для виконання програми практики;
- забезпечення обліку проходження практик здобувачів;
- повідомлення керівника практики факультету або керівника практики від університету про всі порушення трудової дисципліни, правил внутрішнього розпорядку та про інші порушення;
- підготовку відгуку на кожного здобувача, відображаючи виконання програми практики.

Здобувачі, які проходять практику за спеціальністю В11 Філологія, зобов'язані:

- до початку практики одержати консультацію щодо оформлення документів (на настановчій конференції з практики або в індивідуальному порядку);
- своєчасно розпочати практику;
- вивчити й суворо дотримуватись правил безпеки життєдіяльності й виробничої санітарії;
- у повному обсязі виконати всі завдання програми практики;
- скласти календарний графік проходження практики та залікових заходів, погодивши його з керівником від бази практики й викладачами – керівниками практики за фахом;
- вести звіт про результати практики та своєчасно подавати його на перевірку;
- працювати відповідно до внутрішнього розпорядку бази практики (КЗпП України);
- своєчасно оформити всі документи з практики у формі звіту й скласти залік з практики;
- проходити практику в терміни, визначені наказом по університету.

Форми і методи контролю:

Вимоги до структури та обсягу звіту з практики представлені у робочих програмах практик. Контроль діяльності практикантів під час практики складається з поточного і підсумкового. *Поточний контроль* практики здійснюється керівником практики (присутність на базі практики фіксується на кафедрі). *Підсумковий контроль* здійснюється у спеціально відведений час після завершення проходження практики. Всі здобувачі

беруть участь у підсумковій конференції. Здобувачі представляють свої презентації звітів і усно відповідають на запитання. Залік виставляє керівник практики.

4. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

Після закінчення терміну практики здобувачі звітують про виконання програми практики. Форма та вимоги щодо оформлення пакету звітної документації здобувача про результати проходження практик надається у робочій програмі практики. Термін подачі здобувачем пакету звітної документації встановлюються керівником практики від університету за узгодженням із завідувачем кафедри та керівником практики від факультетам, але не пізніше дати підсумкової конференції.

Після закінчення практики здобувач надає звітну документацію керівникові практики від університету і звітує перед комісією про виконання програми практики. Керівник практики виставляє здобувачу підсумкову оцінку на підставі сумарної оцінки за всіма напрямками його діяльності під час проходження практики та під час заліку. Здобувачі звітують про виконання програми практики та отримані результати практики (виступ 2-3 хв.), демонструючи розроблені презентації звітів. Звітна презентація погоджується з керівником від університету та може вміщувати фотозвіт, відео, скріншоти, аналіз, висновки результатів виконання завдань програми практики. Здобувачам задаються питання відповідно робочої програми, на які необхідно відповісти.

Захист здобувачами результатів практики відбувається перед комісією, яка затверджується наказом ректора, з урахуванням положень Порядку оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Херсонському державному університеті від 07.09.2020 №803-Д, оскарження результатів захисту відповідно Порядку оскарження процедури проведення та результатів оцінювання контрольних заходів у Херсонському державному університеті від 07.09.2020 № 802-Д.

Оцінка за практику виставляється у відомість обліку успішності та індивідуальний план здобувача за підписом керівника практики. Непроходження або невиконання програми практики вважаться академічною заборгованістю. Здобувач, який не виконав програму практики без поважної причини, відраховується з університету. За умови невиконання здобувачем програми практики з поважної причини університет може дозволити індивідуальний термін проходження практики.

Здобувач, який виконав програму практики, але під час підведення підсумків практики отримав незадовільну оцінку, має право перескласти комісії залік з практики у період ліквідації академічної заборгованості, визначений регламентом університету згідно з Положенням про організацію освітнього процесу в ХДУ. Підсумки кожного виду практики обговорюються на засіданнях кафедри.

Критерії оцінювання результатів кожної практики визначаються Порядком оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Херсонському державному університеті.

Шкала оцінювання у ХДУ за ЄКТС

Сума балів /Local grade	**Оцінка ЄКТС**		**Оцінка за національною шкалою/National grade**
90-100	A	Excellent	Відмінно
82-89	B	Good	Добре

74-81	C		
64-73	D	Satisfactory	Задовільно
60-63	E		
35-59	FX	Fail	Незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F		Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Здобувач/-ка має право оскаржити організацію, процедуру проведення та результати оцінювання контрольних заходів відповідно до Порядку оскарження процедури проведення та результатів оцінювання контрольних заходів у Херсонському державному університеті.

5. ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колоскова Ж. В., Назаренко М. П. Виробнича (педагогічна практика студентів закладів вищої освіти в реаліях дистанційного навчання. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. 195 (Трав 2021). С. 77-81.
2. Максименко О. В. Прецедентні феномени в перекладі: навч. посібник. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2019. 168 с.
3. Навчально-перекладацька практика : програма та методичні вказівки здобувачам вищої освіти спеціальності 035.041 «Філологія Германські мови та літератури (переклад включно)» / уклад. Ю. А. Купчишина. Хмельницький : ХНУ, 2022. 12 с.
4. Педагогічна практика : навчально-методичний посібник. Уклад.: В. В. Макарчук, А. В. Добридень. 2-ге вид., виправ., допов. Умань : ФОП Жовтий О. О., 2015. 158 с.
5. Педагогічна практика з методики викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: посіб. для студ. кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої та В. В. Черниш. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.
6. Яременко Н., Коломієць Н., Мішеніна Т. Цифрові проєкти в літературній освіті профільної школи. Сучасні тенденції методики навчання: мовно-літературна царина : колективна монографія / за заг. ред. проф. З. П. Бакум. Кривий Ріг : КДПУ, 2023.

Допоміжна

7. Бакум З. П., Пальчикова О. О. Елітарна мовна особистість учнів профільної школи філологічного напряму: теорія та практики формування. Сучасні тенденції методики навчання: мовно-літературна царина : колективна монографія / за заг. ред. проф. З. П. Бакум. Кривий Ріг : КДПУ, 2023. С. 7-37.
8. Гудманян А. Г., Сітко А. В., Єнчева Г. Г. Основи перекладознавства: навч. посіб. для студентів спец. 035 «Філологія». Вінниця : Нова Книга, 2020. 351 с.
9. Салата І. А., Євтушенко Н. А. Формування мовної особистості учнів на уроках англійської мови у профільній школі в умовах дистанційної освіти. Сучасні тенденції методики навчання : мовно-літературна царина: колективна монографія / за заг. ред. проф. З. П. Бакум. Кривий Ріг : КДПУ, 2023. С.97-135.
10. Mason J., Giovanelli M. Studying Fiction : A Guide for Teachers and Researchers. Routledge, 2021. 138 p.

11. Pentón Herrera L. J., Martínez-Alba G. Social-Emotional Learning in the English Language Classroom: Fostering Growth, Self-care, and Independence. TESOL International Association, 2021.

Інтернет-ресурси

12. Державний стандарт базової і повної середньої освіти. 2020. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/10/08/derzhstandartbazovoiosvityprezentatsiya.pdf
13. Закон України «Про освіту». Електронний ресурс. Законодавство України, 2017. № 38-3. URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19
14. Освіта: інклюзія та універсальний дизайн. URL: https://usif.ua/images/news/2021_08_30/EducationInclusiveUniversalDesign_Brochure_Web_2.pdf
15. Практичний посібник для шкіл з використання Інструменту демократичного розвитку. 2019. URL: https://www.schools-for-democracy.org/biblioteka
16. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv
17. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки. Київ, 2020. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/